

Handläggare
Henrik Nerlund
Telefon: 0850829767**Till**
Stadsbyggnadskontoret

Konsthallen 15, planärende på granskning, 2018-00710

Med anledning av stadsbyggnadskontorets remiss av rubricerat ärende vill Skönhetsrådet anföra följande.

Beslut

Skönhetsrådet tillstyrker förslag till detaljplan med erinran om att ny bebyggelse på platsen där Gubbhyllan stått inte får överstiga tre våningar, att ny bebyggelse på platsen för Moriska paviljongen justeras nedåt i höjd i relation till sänkningen av ”nya Gubbhyllan”, samt att träd och mark ska bevaras/återställas kopplat till viten.

Ärendet

Föreliggande ärende innebär att Hasselbacken kompletteras med ny bebyggelse, i huvudsak för hotelländamål, mot Djurgårdsvägen. I planförslaget ges underbyggnadsrätt under den befintliga terrassen samt att varsamhetsbestämmelser införs för Hasselbackens befintliga byggnader och byggnaderna vid Allmänna gränd 2-4. De träd som återstår efter föreslagen bebyggelse förses med skyddsbestämmelser och en ambitiös trädvårdsplan har bilagts planen. Skönhetsrådet har tidigare yttrat sig över planerna i samrådsskedet (se bilaga).

Skönhetsrådet ställer sig positivt till att stärka Hasselbacken som destination på Södra Djurgården, men önskar inskräpa vikten av att en utveckling av verksamheten måste göras utifrån platsens förutsättningar med mycket höga kulturhistoriska- och naturmiljövärden. I det tidigare presenterade samrådsförslaget placerades höga nya byggnader på platserna för såväl Moriska paviljongen, Gubbhyllan och Rotundan. De två senare var dessutom sammanbyggda och länkades till Hasselbackens huvudbyggnad. Rådet ansåg att denna exploatering var för stor och att den skulle förminska och degradera Hasselbackens huvudbyggnad. I det aktuella, bearbetade förslaget har flera brister avhjälpats. Bebyggelsen på Rotundans plats har utgått liksom stora underbyggnader i trädgården, ”nya Moriska” har flyttats norrut för att öka kontakten mellan huvudbyggnaden och Djurgårdsvägen, samt att byggnadernas fotavtryck minskats.

Rådet har fortsatt synpunkter på hur en utveckling av den känsliga miljön bör göras men anser sammantaget att det nya förslaget går att tillstyrka med vissa viktiga justeringar. De tillkommande byggnaderna har under processen tydligare blivit flygelbyggnader som placerats friare i relation till befintlig bebyggelse. Rådet finner detta välgörande men anser att detta stärks ytterligare utan den föreslagna sammanlänkande pergolagången. Bygganden på Gubbyllans plats behöver sänkas en våning, till maximalt tre våningar för att kunna accepteras. Denna byggnad får på intet sätt påverka Bellmanseken negativt. Rådet anser vidare att den nya byggnad som föreslås på Moriska paviljongens tidigare plats placerats på ett betydligt bättre sätt. Även här bör dock höjden justeras nedåt. En sådan justering ska göras i relation till ”nya Gubbyllans” lägre höjd.

Avslutningsvis anser rådet att de tillkommande träbyggnaderna utvecklats arkitektoniskt på ett tillfredsställande sätt. Rådet ser den lätta trä- och glasarkitekturen som ett kommande tillskott om det utförs i enlighet med det presenterade materialet. Rådet önskar därför att se detta ärende i ett kommande bygglovsskede. Utförandet av såväl byggnader som markarbeten kommer vara helt avgörande för ett lyckat resultat. En återställning av marken efter byggnadstiden liksom bevarande av träden bör därför vara kopplade till kraftiga viten.

Bilaga till yttrande SR 2022/51

SR Dnr 2021/66 2021-04-12

Handläggare
Peter Lundevall
Telefon: 0850829768**Till**
Stadsbyggnadskontoret

Konsthallen 15, förslag till detaljplan, 2018-00710

Med anledning av stadsbyggnadskontorets remiss av rubricerat ärende vill Skönhetsrådet anföra följande.

Beslut

Skönhetsrådet avstyrker planförslaget i föreliggande form.

Ärendet

Syftet med planförslaget är att öka byggrätten inom Hasselbacken 1 på Södra Djurgården. De nya byggnaderna föreslås på platserna där Moriska paviljongen och Gubbyllan tidigare stått samt på Rotundan. Byggnaderna planeras för i huvudsak hotell men även för restaurang/café, spaanläggning och en underjordisk utställningshall. Placeringen av de nya byggnaderna har anpassats för att befintlig vegetation så långt möjligt ska kunna bevaras. Hasselbackens huvudbyggnad från 1925 är en byggnad av byggnadsminnesklass och ges skyddsbestämmelser i planen. En ny veranda föreslås i markplan i anslutning till huvudbyggnaden. I planen ingår även Konsthallen 2 och 15 söder om Djurgårdsvägen. Planen möjliggör en sammanbindning av ABBA-museet (Konsthallen 2) och en äldre byggnad vid Allmänna gränd (Konsthallen 15) som förses med skydds- och varsamhetsbestämmelser.

Södra Djurgården har alltid varit ett av stockholmarnas främsta utflyktsmål. Den västra delen av ön är en av de tio mest besökta evenemangsparkerna i världen. Traditionellt förknippas Evenemangsparken med ett folkligt nöjes- och evenemangsutbud. Här finns något för de flesta. Södra Djurgården ingår i riksintresset *Kungliga Nationalstadsparken* inrättad 1995, liksom riksintresset för kulturmiljövården *Stockholms innerstad och Djurgården*. I den förra får nya byggnader och anläggningar eller andra åtgärder endast tillkomma om det sker utan intrång i parklandskap eller

naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden skadas. Riksintresseområdet för kulturmiljövården ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur eller kulturmiljö. Stockholms kommunfullmäktige antog 2009 en fördjupad översiktsplan för stadens del av Nationalstadsparken, Norra och Södra Djurgården. I den ges vägledning för lämplig utvecklingen i bland annat den så kallade Evenemangsparken på västra delen av Södra Djurgården. Där är Hasselbacken och kvarteret Konsthallen belägna. I vägledningen framförs att området bör tåla vissa kompletteringar och väl anpassad bebyggelse under förutsättning att dess grundläggande karaktär och kulturhistoriska värden bevaras. Området ska bevaras som ett glesare bebyggt parklandskap i kontrast till stenstaden. Det bör enl rådet noteras att Evenemangsparken kan förnyas men att det inte är detsamma som att delområden som Hasselbacken, självklart är möjliga att förtäta.

Kulturmiljöer innehåller ofta immateriella värden. Det kan röra sig om Ortsnamn eller berättelser som är knutna till byggnader. Inom Hasselbacken 1 har till exempel Moriska paviljongen och Gubbhyllan beskrivits i litteraturen. I planhandlingarna kallas de föreslagna byggnaderna på samma platser som nämna historiska byggnaderna, för Nya Moriska paviljongen och Nya Gubbhyllan. Detta trots att dessa varken till innehåll, volym eller utseende har några släktskap med de ursprungliga byggnaderna. Lägg därtill att den autentiska Gubbhyllan är flyttad till Skansen ca 80 meter från den ursprungliga platsen. Skönhetsrådet är kritiskt mot att minnesrika namn utnyttjas som ett marknadsföringsknep för att ge sken av historisk kontinuitet.

Vid förtätningar av historiska miljöer så lyfts ibland fram att platserna för nya hus en gång varit bebyggda. Mer sällan redovisas att platserna under betydligt längre tid varit obebyggda eller att senare tillägg i volym inom samma fastighet varit betydligt större än de som försvunnit. Så skedde när Hasselbacken förnyades i början av 1990-talet då huvudbyggnaden fick en omfattande tillbyggnad i utbredning och höjd för att bland annat inrymma 113 hotellrum. Denna adderande planeringsteknik, syftar ofta till att erhålla högsta möjliga exploatering. Ibland synes föreställningen att varje samtid har rätt att sätta sitt historiska avtryck, vara ett tillräckligt argument.

Skönhetsrådet hade gärna sett att planhandlingarna redovisat uppgifter om nytillkommen bruksarea (BYA) det vill säga den area de nya byggnaderna upptar på marken samt bruttoarean (BTA) det vill säga den sammanlagda tillkommande våningsytan. Rådet värdesätter emellertid redovisningen av de planerade vyerna sett

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 0850829767
Växel 08-50829000
henrik.nerlund@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

från Djurgårdsbrunnsvägen och Djurgårdsslätten.

Den Moriska paviljongen stod på Hasselbackens västra terrass i ca 50 år och har efter en brand 1923 varit borta i ca 100 år. Byggnaden kan beskrivas som en arkitektonisk fantasi med sitt exotiska uttryck. Paviljongen var med sin kupol relativt hög men i endast en våning. Den fungerade troligen som en förlängning av uteserveringarna med ett skyddande tak. Byggnaden uppfördes som en musikpaviljong och var enligt ritningarna öppen. I planförslaget föreslås på ungefär samma plats ett tre våningar högt hotell, inklusive en hotellvåning under jord. Skönhetsrådet konstaterar att byggnaden effektivt kommer att skära av vyerna dels mot Hasselbackens huvudbyggnad, dels mot den Villa Hasselbacken. Den senare uppfördes för och av Wilhelm Davidsson som utvecklade Hasselbacken under 1800-talets senare del till ett av stadens främsta besöksmål. Villan ingick i Hasselbackens ursprungliga ensemble. Byggnaderna är av byggnadsminnesklass och bör enligt rådet fortsatt träda fram i gatuperspektivet. En lägre byggnad bör dock vara möjlig på f d Moriska paviljongens plats.

Platsen för den så kallade Gubbhyllan i södra delen av Hasselbacken 1 har varit bebyggd i århundraden. Den senaste och största byggnaden på platsen är nämnda Gubbhyllan. Detta schweizeri, en typ av café med alkoholservering, flyttades 1963 till ett läge öster om närliggande Cirkus. Därefter har platsen nyttjats för parkering. Den äldre Gubbhyllan består av en mittdel i två våningar samt en delvis inrymd vindsvåning. Ena långsidan har en våning medan den andra långsidan består av två våningar med generösa öppna verandor. Byggnadshöjden uppskattas till mellan 4-11 meter räknat från marknivån. Det föreslagna hotellet i fyra våningar plus ett brett hisstorn på parkeringsplatsen ges i planförslaget en motsvarande höjd om uppskattningsvis 8-18 meter. Nybyggnadsförslaget innebär ett större fotavtryck och en betydande skalförskjutning jämfört med Gubbhyllan. Den långa historiska kontinuiteten med byggnader på platsen motiverar emellertid enligt rådet en ny byggnad på parkeringsplatsen. Rådet anser att en byggnad om högst tre våningar men utan tornbyggnad och takterrass är möjlig på parkeringsplatsen. Rådet utgår från att den historiska stenvuren som finns kvar vid platsen kommer att kvarstå.

Rotundan föreslås bebyggas i tre våningar. Det som är hotellreception idag i huvudbyggnaden från 1925 planeras bli spareception medan hotellreceptionen avses flyttas till den föreslagna Rotundan. Byggnaden avses att förbindas med det planerade hotellet på parkeringen i söder via en inbyggd länk. Detta

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 0850829767
Växel 08-50829000
henrik.nerlund@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

skapar sammanbyggda volymer som aldrig tidigare skådats på platsen vilka skulle utsträcka sig längre än Hasselbackens självklara centralbyggnad från 1920-talet. Tillsammans med byggnadernas höjd kommer volymerna att nästan helt dölja huvudbyggnaden sett från Djurgårdsslätten och Cirkus sett från Djurgårdsvägen. Rådet anser att planförslaget innebär tydligt negativa konsekvenser för läsbarheten av historiska samband inom riksintresset. Ny bebyggelse bör förstärka platsens historiska struktur, inte försvaga den. Hotell och spaanläggning bedöms inte ha sådan dignitet som motiverar att de lyfts fram i detta historiska sammanhang. Det bör understrykas att det på platsen för rotundan aldrig funnits någon bebyggelse. Skönhetsrådets slutsats är att ingen ny bebyggelse bör tillkomma på platsen för rotundan. Till skillnad mot den hovsamt anpassade tillbyggnaden i väster från 1992 var bedömningskriterierna för det nutida parallella uppdraget ”nya tillägg med innovativ arkitektur”. Förändringen i sättet att närma sig en kulturhistorisk miljö speglar onekligen förändringarna i tiden.

Bebyggelsen norr om Djurgårdsvägen består av ett antal solitärer. I linje med det bör enligt rådet en ny byggnad på den södra parkeringsplatsen planeras som en solitär och knyta an till den historiska strukturen. En byggnad på parkeringsplatsen med reducerad volym kan med sitt läge mot en förnyad förplats framför Cirkus tillföra nya publika kvaliteter. Den nedtagna portiken vid Djurgårdsvägen ska uppföras som entré till Hasselbacken i öster i enlighet med ett tidigare presenterat bygglov.

Nybyggnadsförslagen vid Hasselbacken kommer att påverka stadsbilden på håll. Från vypunkter på Skeppsholmen och Kastellholmen är det tydligt att de nya byggnaderna växer ovan befintlig bebyggelse och täpper till öppningar på Södra Djurgården. Bebyggelsen ska enligt Nationalstadsparkens bestämmelser karakteriseras av ett glesare bebyggt parklandskap i kontrast till stenstaden. Illustrationerna redovisar fasader i trä vilket tydligt ska trola bort de nya byggnaderna på håll. Rådet konstaterar emellertid att större delen av fasaden består av glas mellan de smala vertikala trälisterna. På kvällen och under den mörka delen av året kommer byggnaderna att vara upplysta och sannolikt väl synliga i stadslandskapet. Även detta motiverar enligt rådet lägre byggnader.

Hasselbackens huvudbyggnad uppfördes 1925 i den då rådande klassicistiska stilen. Byggnaden, som är av byggnadsminnesklass, har mot Djurgårdsvägen en karaktärsdanande övre terrass. I planförslaget ges byggnaden varsamhetsbestämmelser. Bland dessa,

k3, bör det enligt rådet tillföras ”övre terrass” för att inte terrassen riskeras att byggas in och huset helt ändra karaktär. Det kan noteras att tillbyggnaden från 1992 i har tagit upp temat med en övre terrass. Den är säkerställd genom höjdsättning i detaljplanen.

Skönhetsrådet ser kvaliteter i givna arkitektur. De rundade formerna ses som en kvalitet men skalan och utbredningen är inte är förenlig med platsens förutsättningar. Även om i princip alla hus i slutningen ned mot Djurgårdsvägen är stenhus så kan träbyggnader signalera en underordning jämfört med huvudbyggnaden vilket rådet finner lämpligt. Hasselbacken ingår i den gröna krans som omger Skansenberget. Grönskan och ett glesare bebyggt parklandskap är viktiga delar i områdets grundkaraktär och får enligt rådet inte skadas. Den grusade terrassen som i stort sett rekonstruerades vid förnyelsen i början av 1990-talet bör i huvudsak kvarstå med sitt avgränsande balusterräcke. Det är väsentligt att framgent kunna avläsa var Hasselbacken börjar och vad som är en rest av Skansenbergets släntfot av natur.

Planförslaget rymmer även en del av kvarteret Konsthallen söder om Djurgårdsvägen. Syftet är att göra det möjligt att bygga ihop nuvarande ABBA-museet och hotell med en byggnad inom Konsthallen 15 vid Allmänna gränd. Den senare byggnaden får varsamhetsbestämmelser och möjligheter för tillfällig vistelse, det vill säga hotell i detta fall. Huset vid Allmänna Gränd uppfördes i början av 1880-talet med utskänkingslokaler i bottenvåningen. Såvitt känt har bottenvåningen in i vår tid nyttjas som restaurang/café. Skönhetsrådet förutsätter att publik verksamhet säkerställs i bottenvåningen mot Allmänna Gränd och hörnan mot Djurgårdsvägen. Rådet uppskattar syftet att Konsthallen 15 föreslås återställas exteriört till hur 1800-talsbyggnaden och sommarpaviljongen mot Djurgårdsvägen såg ut 1928.

Skönhetsrådet värdesätter sammantaget ambitionen att förstärka Hasselbackens attraktionskraft. Rådet bedömer emellertid att den historiska balansen på platsen är känslig för förändringar. Likväl ser rådet möjligheter till förnyelse där tidigare den Moriska paviljongen och Gubbhyllan var belägna. Föreslagna hus är emellertid alltför dominerande på platsen. De skulle förrycka den nuvarande jämvikten mellan den blåklassade huvudbyggnaden med sitt väl anpassade tillägg från 1990-talet och Djurgårdsgrönskan. För att den historiska miljön ska vara fortsatt avläsbar bör en byggnad i nordväst endast vara en våning utan avslutande torn- och takterrass. En byggnad på parkeringsplatsen i sydöst bör ej överstiga tre

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 0850829767
Växel 08-50829000
henrik.nerlund@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

våningar. Bebyggelse på den så kallade Rotundan bör helt utgå för att bibehålla viktiga siktlinjer och områdets historiska karaktär med solitära byggnader. Därmed undviks en fragmentisering, att den grusade terrassen blir inåtvänd av kringbyggda byggnader och att skalan förskjuts inom Hasselbacken. Den sammanvägda effekten av nybyggnadsförslaget bedöms inte uppfylla kraven på respekt för platsens grundläggande karaktär och kulturhistoriska värden.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 0850829767
Växel 08-50829000
henrik.nerlund@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Inga Margareta,Varg	2022-03-09
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2022-03-09